

УДК 371.14:37.013:37.014

Мельник Н. А.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ З ПЕДАГОГІЧНИМИ КАДРАМИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗМІН

А Система науково-методичної роботи з педагогічними кадрами суттєво впливає на якість освіти, сприяє створенню багатоступеневої системи надання якісних освітніх послуг в умовах євроінтеграційних процесів, запровадженню сучасних інноваційних форм навчання дорослих.

Ключові слова: методичні служби, система науково-методичної роботи, мережева взаємодія, випереджувальний характер освіти, форми навчання дорослих, школи новаторства, формування професійної компетентності вчителя.

Актуальність проблеми. Євроінтеграційні прагнення України зумовлюють необхідність глибинного реформування національної освітньої системи задля її розпізнавання у європейському просторі. Докорінні зміни в освіті потребують інтелектуально розвиненої особистості, здатної до самоосвіти, самовдосконалення, що зумовлює необхідність якісного оновлення системи науково-методичної роботи з педагогічними кадрами. Від правильної організації діяльності цієї системи, від життєвої позиції та професійної компетентності її працівників залежить загальний рівень розвитку молодого покоління, його економічний і соціальний статус. Сучасна нормативно-правова і матеріально-технічна база, науково-методичне і кадрове забезпечення цієї системи потребують значного покращення, що зумовлено зовнішніми (інтеграційними) і внутрішніми (інноваційними) змінами у вітчизняній системі освіти. Важлива роль у формуванні конкурентоздатного педагога та керівника навчального закладу належить методичним службам навчального закладу, освітнього округу, районного (міського) методичного кабінету (центру), обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-методична робота з педагогічними кадрами в системі післядипломної освіти стає необхідною умовою зростання професіоналізму педагогів, набуває важливого значення, оскільки існує низка суперечностей між вимогами інформаційно-технологічного суспільства й непідготовленістю педагогів до професійної діяльності в нових умовах, між рівнем базової педагогічної освіти й новими постійно зростаючими вимогами до педагогічної діяльності. З огляду на це все частіше акцентується увага на тому, що діяльність методичних служб

має спрямовуватися на підвищення рівня професійних компетентностей педагогічних кадрів, розв'язання основних завдань науково-методичної роботи в умовах випереджувальної післядипломної освіти.

Питання післядипломної педагогічної освіти, професійного розвитку і компетентності педагога розкриті в працях багатьох науковців (В. Бондар, Л. Вовк, А. Зубко, Н. Клокар, С. Крисюк, В. Луговий, Н. Любченко, В. Майборода, В. Маслов, В. Олійник, Г. Протасова, В. Пуцов, Н. Побірченко, Л. Покроєва, Н. Протасова, М. Романенко, С. Сисоєва, Т. Сорочан, Е. Чернишова та ін. [2; 3; 4; 5; 7; 8; 9; 10]).

Мета статті – проаналізувати сучасний стан науково-методичного супроводу педагогічних кадрів в умовах євроінтеграції, визначити основні напрями науково-методичної роботи з педагогічними працівниками в контексті сучасних євроінтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Стратегічний напрям розвитку системи освіти в різних країнах світу спрямований на розв'язання проблеми переведення системи освіти, в тому числі і післядипломної, у режим інноваційного розвитку, що забезпечить її якість і доступність відповідно до європейських стандартів, орієнтацію на задоволення запитів особистості [6].

Реалізація цього завдання та зміни, що відбуваються сьогодні в системі освіти України, зумовлюють потребу в перезавантаженні діяльності науково-методичних установ, оновленні професійної підготовки методистів, підвищенні рівня їхньої готовності працювати в інноваційному режимі, вдосконаленні системи управління науково-методичною роботою з педагогічними кадрами в межах кожного регіону, виробленні чіткої стратегії нау-

ково-методичної роботи з педагогічними кадрами в контексті євроінтеграційних змін [9].

Актуалізуються нові завдання обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, серед яких: корекція та оновлення змісту і способів обслуговування методистів районних, міських методичних кабінетів, центрів, виявлення їхніх потенційних освітніх потреб, підготовка й оформлення освітнього замовлення, моніторинг процесу їхньої професіоналізації тощо. Мова йде про науково-методичний сервіс в умовах відкритої освіти, що дозволить кожному методисту обирати власну траєкторію розвитку, визначати зміст, форми, варіанти професійного зростання. Методичний сервіс як комплекс адресних, диференційованих, методичних послуг, що надаються за запитом методиста чи методичної служби, сприятиме реалізації персоніфікованого, клієнтооріентованого підходу в освіті, формуванню позитивного іміджу методиста як висококваліфікованого фахівця, здатного забезпечити запуск механізмів розвитку суб'єктів освітнього процесу.

На Рівненщині активно реалізується регіональна модель неперервного підвищення кваліфікації працівників районних, міських методичних служб, розроблена з урахуванням модульно-диференційованого підходу, що сприяє підвищенню результативності та престижу системи післядипломної педагогічної освіти, переходу від традиційних форм навчання до реалізації диференційованих та індивідуальних програм самовдосконалення, саморозвитку й самореалізації, конкурентноздатності працівників районних, міських методичних кабінетів, центрів. Акцент робиться на здатності кожного методиста до побудови власної траєкторії розвитку.

Нові напрями у змісті науково-методичної роботи сьогодні пов'язуються не лише з реалізацією державних стандартів освіти, науково-методичним супроводом профільного, інклузивного та інтегрованого навчання, впровадженням ІКТ, модернізацією системи роботи з обдарованими дітьми та молоддю, а з інноваційною науково-дослідною роботою, утвердженням пріоритетів сталого розвитку, участю у міжнародних і всеукраїнських проектах, міжнародною співпрацею тощо.

У науково-методичній роботі переважають нетрадиційні форми навчання дорослих, спрямовані на максимальну активізацію практичної діяльності методистів. Серед таких форм: асоціації методистів, школи новаторства, резерву працівників науково-методичних установ, новопризначеного методиста, методичної та технологічної майстерності, управлінсько-методичні студії, методичні сесії, майстер-класи, вебінари, веберенції тощо.

Із метою подальшого вдосконалення діяльності науково-методичних установ, визначення ефективності їхньої роботи інститут працює над упровадженням Орієнтовних критеріїв оцінювання діяльності районних, міських методичних кабінетів, центрів, схвалених листом Міністерства освіти і науки України від 02.07.2013 № 1/11-10785. Важливо, що в основу Орієнтовних критеріїв покладені основні напрями діяльності районних,

міських методичних кабінетів, центрів, визначені показники, їхній основний зміст та інструментарій оцінювання. Нині в кожному регіоні важливо визначити ефективні форми підготовки експертів з оцінювання діяльності науково-методичних установ у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників, створити відповідні методики, розробити інструктивні матеріали, підготовити методичні рекомендації з актуальних напрямів діяльності науково-методичних установ тощо. Це змушує методистів переглядати свою освітню, інформаційну, консультативну, компенсаторну, дослідно-пошукову, проектувальну, впроваджувальну, аналітико-прогностичну, діагностичну, моніторингову та експертну діяльність.

В умовах модернізації системи управління професійним розвитком методистів науково-методичних установ у регіональній неперервній педагогічній освіті інститут працює над створенням єдиного інноваційного освітнього середовища, що забезпечує можливість обміну досвідом, знайомство з новими ідеями, здобутками; сприяє оновленню роботи науково-методичних служб, мобілізації на співпрацю, пошук ефективних шляхів науково-методичного супроводу професійної діяльності педагогічних працівників. Із цією метою на сайті ППО створені спільнота методистів, медіатека, центр науково-методичної підтримки у міжкурсовий період, започаткована рубрика «Методисти-новатори», сформований обласний інформаційний банк ідей кращої педагогічної практики тощо.

Працівники інституту реалізують модель мережевої взаємодії районних, міських методичних кабінетів, центрів із метою координації дій методичних служб щодо реалізації основних напрямів діяльності, мобілізації на співпрацю, пошук ефективних шляхів науково-методичного супроводу професійної діяльності педагогічних працівників, мережевого консультування, обміну досвідом, взаємодії з формуванням готовності педагогів до інноваційної діяльності. Функції працівників методичної служби поступово трансформуються. Їм усе частіше доводиться виконувати роль менеджера, тьютора, модератора, експериментатора, «віртуального методиста».

Із метою вдосконалення системи управління професійним розвитком методистів відбувається спеціальне навчання за участю науковців під час Всеукраїнської, Рівненської регіональної та зональних шкіл новаторства, Червневих методичних студій, метою яких є створення розгалуженої інфраструктури методичної служби на принципах мережевої взаємодії й маркетингу, формування єдиного інформаційно-освітнього середовища регіону. Усе це дає змогу модернізувати діючу систему науково-методичної роботи і створити на її базі нову, що забезпечить якісніше надання освітніх послуг, сприятиме розвитку професійної компетентності й конкурентноздатності методистів науково-методичних установ, педагогічних працівників навчальних закладів.

Серед основних напрямів науково-методичної роботи з педагогічними працівниками в контексті сучасних євроінтеграційних процесів:

«ПІСЛЯДИПЛОМНА ОСВІТА»

1. Реалізація сформованого курсу щодо інноваційного розвитку науково-методичних служб, модернізації регіональної системи неперервної освіти педагогічних працівників, спрямованої на зростання їхньої професійної майстерності, створення системи освіти нового покоління відповідно до вимог часу, євроінтеграційних процесів, що забезпечує повноту реалізації функції якісної освіти, випереджувального загальноцивілізаційного розвитку людини.

2. Координація, вивчення діяльності та надання науково-методичної і практичної допомоги, консультацій методичним службам районних, міських методичних кабінетів, центрів, освітніх округів, дошкільних, загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів. Проведення моніторингових досліджень результативності міжатестаційного періоду методистів для вчасного коригування та прийняття відповідних рішень щодо вдосконалення їхньої роботи; формування готовності працівників науково-методичних установ до інноваційної діяльності, реалізації нових функцій методичного менеджменту.

3. Науково-методичний супровід розвитку професіоналізму керівників установ освіти та навчальних закладів, а саме: резерву керівних кадрів, новопризначених і досвідчених керівників у міжкурсовий період у межах Відкритого університету керівників освіти Рівненщини для модернізації регіональної системи управління навчальними закладами, розвитку державно-громадської моделі управління, створення нової інноваційної практики.

4. Надання методичної допомоги педагогічним працівникам в організації дошкільної освіти з питань формування адаптованої здоров'язберігальної системи; оновлення змісту і запровадження нових педагогічних технологій; здійснення інноваційної діяльності, організації інклюзивного навчання.

5. Організація науково-методичного супроводу вчителів в умовах нового стандарту та реформування початкової освіти, забезпечення мобільного інформування про зміни освітніх орієнтирів початкової освіти та надання практичних рекомендацій щодо їхнього впровадження.

6. Приведення у відповідність до вимог сучасного суспільства системи науково-методичної підготовки педагогічних працівників основної школи (5–11 класи) шляхом оновлення змісту, впровадження інноваційних форм навчання дорослих, модернізації методів і прийомів навчання; розроблення та апробація інноваційних моделей професійного розвитку педагогів із метою впровадження компетентнісного, діяльнісного, особистісно зорієнтованого та технологічного підходів. Підготовка вчителя до використання сучасних інноваційних педагогічних технологій, пов'язаних із діалогізацією навчання, гармонізуючим, здоров'язбережувальним навчанням, у тому числі інформаційно-комунікаційних технологій, методик та інтерактивних форм навчання дітей, електронного контенту в умовах сучасних змін.

7. Підготовка та проведення щорічних обласних турів конкурсу «Учитель року», конкурсів-ярмарків педагогічної творчості, Червневих методичних

студій, методичного турніру «Мое покликання – методист» та інших фахових конкурсів із метою презентації науково-методичних надбань освітян, підтримки творчого зростання, коригування стратегій і уточнення шляхів інноваційного розвитку освіти Рівненщини.

8. Реалізація програмі заходів Всеукраїнської, Рівненської регіональної та зональних шкіл новаторства, діяльність яких спрямована на підготовку педагогічних кадрів, здатних працювати на засадах інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу, дитиноцентризму, власного творчого неперервного професійного зростання.

9. Удосконалення системи управління організаційно-педагогічною діяльністю освітніх округів, науково-методичної роботи в опорних закладах освітніх округів, спрямованих на забезпечення якісної освіти дітей сільської місцевості, підвищення рівня допрофільної підготовки та профільного навчання.

10. Створення регіональної системи інклюзивної освіти шляхом розроблення ефективних моделей розвитку життєвої компетентності та інтеграції в суспільство дітей і молоді з особливими потребами, сучасного науково-методичного забезпечення змісту корекційної та інклюзивної освіти, формування готовності вчителя до впровадження методик і технологій інклюзивного навчання.

11. Модернізація системи роботи з підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників шкіл-інтернатів відповідно до сучасних тенденцій суспільного розвитку.

12. Підвищення рівня організаційно-методичного супроводу педагогічних працівників для роботи з обдарованою молоддю. Розроблення цілісної системи виявлення та психолого-педагогічного супроводу обдарованої молоді, забезпечення умов для її розвитку, подальшого професійного зростання.

13. Побудова ефективної системи національного виховання, розвитку і соціалізації дітей та учнівської молоді в регіоні.

14. Модернізація діяльності психологічної служби регіону, в тому числі психолого-педагогічного супроводу системи формування професійного розвитку педагогічних працівників.

15. Реалізація сучасних технологій для забезпечення випереджувального характеру професійного вдосконалення та підвищення кваліфікації педагогічних працівників системи позашкільної освіти відповідно до вимог інноваційного розвитку освіти, викликів сучасного суспільного розвитку.

16. Забезпечення якісного науково-методичного супроводу діяльності обласних базових навчальних закладів, авторських творчих майстерень, шкіл молодого вчителя, авторських технологічних майстерень, регіонального центру дистанційної науково-методичної підтримки педагогічних працівників навчальних закладів у міжатестаційний період, у тому числі в режимі відеоконференцізму, тренінгів, проектних технологій тощо.

17. Підготовка методичних рекомендацій, науково-методичних, навчально-методичних та інших розробок у галузі освіти, що відображають сучасні

тенденції та євроінтеграційні зміни.

18. Надання освітніх експертних, видавничих, інформаційних та інших послуг, консультацій за замовленням навчальних закладів, органів управління освітою, науково-методичних установ, окремих осіб. Здійснення виробничо-комерційної діяльності з метою вдосконалення науково-методичної роботи з педагогічними працівниками, покращення умов праці та навчання суб'єктів навчального процесу.

19. Здійснення міжнародного співробітництва з метою забезпечення мобільності педагогів для взаємного збагачення європейським досвідом, запровадження спільних навчальних програм тощо.

Реалізація даних напрямів потребує визначення чітких стратегічних цілей науково-методичної роботи з педагогічними працівниками в контексті сучасних євроінтеграційних процесів, упровадження інноваційних форм навчання педагогічного новаторства для підготовки працівників, здатних позитивно впливати на суспільний розвиток, підвищення якості освіти, збереження національної культури [4; 5].

Побудова національної системи освіти, вдосконалення системи науково-методичної роботи з педагогічними кадрами у контексті євроінтеграційних змін потребує вирішення низки проблем, серед яких: відсутність науково обґрунтованих стратегій і програм інноваційного розвитку науково-методичних установ; орієнтація не на стратегічні цілі, а на завдання короткострокового періоду, недосконалість системи прийняття управлінських рішень на випередження, уповільнена реакція на зміни в зовнішньому середовищі; зосередженість на вирішенні переважно внутрішніх завдань; відсутність зворотного зв'язку зі споживачами освітніх послуг тощо.

Висновки та результати дослідження. Удосконалення системи управління науково-методичною роботою з педагогічними кадрами в контексті євроінтеграційних змін є одним із актуальних завдань національної освіти, важливою умовою створення багатоступеневої системи надання якісних освітніх послуг. Практика школи свідчить, що сьогодні вчителю потрібен кваліфікований науково-методичний супровід, який можуть надати лише методичні працівники у тісній співпраці з науковцями. У протилежному випадку це призво-

дить до формалізму у реалізації інновацій в освіті та орієнтації на традиційні форми роботи, які сьогодні не задовольняють потреб основних замовників освітніх послуг – батьків та учнів. Суспільство потребує нового вчителя, який не обмежується власним досвідом роботи, а черпає досвід колег на вищих рівнях – районному, обласному, всеукраїнському. Зорганізувати таку мережеву методичну взаємодію нині покликані методичні працівники. Нова системи науково-методичної роботи з педагогічними кадрами повинна бути налаштована так, щоб максимально задіяти його потенціал для адаптації до змін зовнішнього середовища та забезпечення високого рівня якості освіти.

Новими векторами випереджувального розвитку методичних служб визначаємо вибудову поля мережевої взаємодії у системі післядипломної педагогічної освіти, модернізацію розгалуженої інфраструктури науково-методичних установ на принципах мережевої взаємодії й маркетингу, що дозволить активніше впроваджувати інновації у практичній діяльності, сприятиме організації такої діяльності, що стане імпульсом до ґрунтовних змін у системі освіти та перетворить запозичену практику в інноваційний ресурс розвитку певної педагогічної системи.

Список використаних джерел

1. Біла книга національної освіти України / Т. Ф. Алексєєнко, В. М. Аніщенко, Г. О. Балл [та ін.]; за заг. ред. акад. В. Г. Кременя; НАПН України. – Київ : Інформ. системи, 2010. – 342 с.
2. Зубко, А.М. Теоретико-методичні засади підвищення кваліфікації педагогів у системі післядипломної освіти: [монографія] / А.М. Зубко. – Харсон: РІПО, 2010. – 167 с.
3. Клокар, Н. Теоретико-методологічні засади побудови моделі управління підвищеним кваліфікації педагогічних працівників на засадах диференційованого підходу в системі післядипломної педагогічної освіти регіону / Н. Клокар // Педагогічний альманах : зб. наук. праць / ред. кол. : В. Кульменко (голова) [та ін.]. – Харсон : РІПО, – 2010. – Вип. 8. – С. 131–138.
4. Любченко Н. Всеукраїнська школа новаторства керівників, науково-педагогічних і педагогічних працівників як форма науково-методичної роботи в системі післядипломної педагогічної освіти / Н. Любченко // Координація науково-методичної роботи закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища : тематичний збірник праць / упоряд. : Н. Любченко, Н. Мельник, Г. Тригубець А. Волосюк ; за заг. редакцією В. Олійника. – Рівне : РОППО, 2011. – 108 с.
5. Мельник, Н. Основні напрями мережевої взаємодії методичних служб в умовах новаторського руху у післядипломній педагогічній освіті [текст] / Н. Мельник // Ім'ядь сучасного педагога. – 2013. – № 8–9. – С. 15–19.
6. Ніколаєнко, С. М. Освіта в інноваційному поступі суспільства. Тези доповіді міністерства освіти і науки України С. Ніколаєнко на підсумковій колегії МОН України 17 серпня 2006 року // Освіта України. – 2006. – № 60–61, 14 серпня.
7. Олійник, В. Система післядипломної педагогічної освіти України: стратегія розвитку / В. Олійник // Освіта на Луганщині. – 2009. – № 2 (31). – С. 14–19.
8. Сорочан, Т.М. Післядипломна освіта як педагогічна система / Т. М. Сорочан // Освіта на Луганщині. – 1998. – № 3. – С. 13–16.
9. Управління інноваційним розвитком районного (міського) методичного кабінету: наук.-метод. посіб. / К. Старченко, В. Пуцов, Ю. Завалевський, Г. Литвиненко. – Чернівці : Букрея, 2010. – 344 с.
10. Чернишова, Є. На шляху модернізації післядипломної педагогічної освіти / Є. Чернишова // Освіта України. – 2010. – № 53–54. – С. 6–7.

Дата надходження авторського оригіналу до редакції : 20.01.2015

Мельник Н. А. Совершенствование системы научно-методической работы с педагогическими кадрами в контексте евроинтеграционных изменений.

(A) Система научно-методической работы с педагогическими кадрами существенно влияет на качество образования, способствует созданию многоступенчатой системы предоставления качественных образовательных услуг в условиях евроинтеграционных процессов, внедрению современных инновационных форм обучения взрослых.

Ключевые слова: методические службы, система научно-методической работы, сетевое взаимодействие, опережающий характер образования, формы обучения взрослых, школы новаторства, формирование профессиональной компетентности учителя.

Melnyk N. A. The improvement of scientific and methodical work system with the pedagogical staff in the context of the European integration changes.

(S) The system of scientific and methodical work with the pedagogical staff has a great influence on the education quality, contributes to the qualitative education service multistage system creation in terms of the European integration processes, the adult education modern innovative forms implementation.

Key words: methodical services, system of scientific and methodical work, networking, advanced character of education, adult education forms, innovations schools, teacher professional competence formation.